

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувачка випускової кафедри
_____ Ніна РЖЕВСЬКА
« ____ » _____ 2022 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ,
СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
«МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ»

**Тема: «ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»**

Виконавець: здобувач вищої освіти 4 курсу, 408 групи, Ріпа-Мельник
Ростислав Сергійович

Керівник: д.політ.н., професор, професор кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій Рижков Микола Миколайович

Нормоконтролер _____ Валентина ЄМЕЦЬ

КИЇВ 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	6
1.1. Концепції інформаційного суспільства	6
1.2. Політика у сфері інформаційного суспільства	12
РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	20
2.1. Інформаційна діяльність інституцій Європейського Союзу	20
2.2. Європейські програми формування інформаційного простору	25
2.3. Комунікативна політика ЄС	29
РОЗДІЛ 3. ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	35
3.1. Цифрове майбутнє Європи	35
3.2. Співробітництво України з ЄС у розвитку інформаційного суспільства	37
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ	51

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЄС – Європейський Союз

ІКТ – інформаційно-комунікативні технології

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ЄК – Європейська комісія

ЄП – Європейський Парламент

РЄ – Рада Європи

ФІС – Форум інформаційного суспільства

ЗМК – засоби масової комунікації

РП – Рамкова програма Європейського Союзу

ВСТУП

Актуальність теми. Особливою рисою сучасних міжнародних відносин є стрімкий розвиток інформаційного суспільства, основу якого складають інформаційно-комунікаційні технології. Для інформаційного суспільства характерне постійне вдосконалення інформаційних технологій й швидкі темпи їхнього впровадження в усі сфери суспільного життя. Результатом є віртуалізація значної частини суспільних відносин (розвиток державних он-лайн послуг, е-комерції, дистанційного навчання та ін.) і посилення залежності країн від електронних мереж та інформаційних систем. ЄС почав приділяти увагу розвитку на європейському просторі елементам єдиного інформаційного суспільства на початку 90-х років минулого століття.

Нині інформаційна політика ЄС належить до спільних політик Європейського Союзу та реалізується на трьох основних рівнях: глобальному, на рівні ЄС і на рівні окремих держав. Нормативно-правова база Європейського Союзу в інформаційній сфері є дуже широкою та розгалуженою, основні документи постійно доповнюються та розширюються з огляду на зміни, які відбуваються в європейських країнах і у світі в цілому.

Загальна політика в галузі інформації та комунікації втілюється через основні органи і спеціалізовані структури об'єднання – Європейську Раду, Європейську Комісію, Генеральний Директорат з інформаційного суспільства, Форум інформаційного суспільства ЄС, Генеральний Директорат з освіти і культури та через інформаційні центри у країнах-членах організації та за її межами. Саме тому вивчення особливостей інформаційної політики ЄС є важливим інтегруючим фактором для політичної Європи. Формування єдиного інформаційного простору здійснюється на основі концепції єдиної інформаційної політики Євросоюзу, а також реалізується шляхом втілення стратегій, програм і проектів міжурядових регіональних організацій, у межах яких розглядаються і розв'язуються проблеми становлення інформаційного суспільства в Європі, розвитку «інфоінфраструктури»,

інформаційних комунікаційних магістралей, телекомунікаційних мереж, проблеми інформаційної економіки, електронної торгівлі тощо.

Метою дослідження є визначення особливостей формування інформаційної політики Європейського Союзу.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- охарактеризувати концепції інформаційного суспільства;
- проаналізувати міжнародний інформаційний простір як середовище функціонування міжнародних відносин;
- визначити основні види інформаційної політики держави, її об'єкт та суб'єкт;
- охарактеризувати етапи формування інформаційної політики Європейського Союзу та шляхи її реалізації;
- проаналізувати інформаційну політику структурних об'єднань ЄС;
- визначити особливості співпраці України та ЄС в сфері розвитку інформаційного суспільства.

Об'єктом дослідження є інформаційна політика

Предмет дослідження становлять особливості інформаційної політики Європейського Союзу.

Методи дослідження. Для вирішення окреслених завдань та досягнення мети в роботі були використані такі методи, як системний аналіз, SWOT-аналіз, контент-аналіз.

Практична цінність отриманих результатів зумовлюється можливістю їх використання в процесі підготовки бакалаврських та магістерських робіт

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

1.1. Концепції інформаційного суспільства

У ХХІ ст. інформація стала рушійною силою для розвитку суспільства. Свобода обміну інформацією та відкритість інформаційних систем є однією з фундаментальних основ інформаційного суспільства, а сучасні інформаційно-комунікаційні технології відкривають принципово нові можливості для вільного поширення інформації, здійснення масового інформаційного обміну та комунікації. Зважена інформаційна політика є невід'ємною частиною системи управління в умовах переходу від індустріального до інформаційного суспільства.

Питання становлення і розвитку інформаційного суспільства в той чи інший спосіб досліджували такі вітчизняні й закордонні вчені, як І. Арістова, В. Бакуменко, Д. Белл, Л. Березовець, О. Білоусов, К. Вербах, Э. Гідденс, О. Гриценко, В. Данільян, М. Делягін, О. Дзьобань, М. Кастельс, Е. Коротков, Дж. Локк, Н. Лютко, М. Маклюен, Ф. Махлуп, І. Мелюхін, Дж. Мілтон, Н.Ткачева, Е. Тоффлер, Ю. Хабермас, П. Хіманен, В.Р. Фірсов та інші.

Інформаційне суспільство в науковій думці називають «постіндустріальним», «епохою постмодернізму», «суспільством знання», «науковим». Соціально-політичні, суспільні та наукові перспективи розвитку інформаційного суспільства сприяють різному трактуванню самого поняття [18].

У Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», інформаційне суспільство визначається як суспільство, в якому кожен міг би створювати й накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися й обмінюватися ними, щоб дати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному та особистому розвитку й підвищуючи якість життя [36, с. 68].

Вперше поняття «інформаційне суспільство» було запропоновано науковцем Токійського технологічного інституту Ю. Хаяші у 1970 р. і розумілося як суспільство, в якому процес комп'ютеризації надає доступ людству до надійних джерел інформації та сприяє забезпеченню високого рівня автоматизації виробництва. Виробництво інформаційного продукту сприятиме розвитку освіти і відповідно розвитку суспільства. [5].

Науковець Й. Масуда розробив свою концепцію інформаційного суспільства, яке характеризується безкласовістю та безконфліктністю. Особливістю інформаційного суспільства, на думку науковця, є час, що сприяє зростанню цінності культурного дозвілля. Й. Масуда приходиться до висновку, що інформаційне суспільство сприяє трансформації сутності особистості і появі нового типу особистості. Тобто «*Homo sapiens*» змінюється на «*Homo intelligens*», так як саме інтелектуальна діяльність стає для людини основним типом діяльності [5].

«*Homo intelligens*» сприятиме побудові нової цивілізації, суспільства нового типу. Це буде глобальна спільнота громадян, котрі утворюватимуть поліцентроване, комбіноване суспільство, схоже на живий організм, з розгалуженою мережею прямого зв'язку, пристосованого для забезпечення швидкої й динамічної відповіді на зміну зовнішнього середовища.

У 70-ті р. ХХ ст. відбувається конвергенція двох майже одночасно народжуваних ідеологій: інформаційного суспільства і постіндустріалізму. Теорія постіндустріального суспільства у своєму класичному вигляді стала методологічним підґрунтям для багатьох подальших суспільствознавчих моделей інформаційного суспільства.

Класичною теорією постіндустріального суспільства вважається концепція Д. Белла, в якій зазначається, що фундаментом принципу суспільства є теоретичні знання, які можна використовувати та трансформувати для «народження нових винаходів, створювати оригінальні методи аналізу, підраховувати втрати та наслідки того чи іншого політичного курсу» [5] Саме тому використовуючи поняття «інформаційне суспільство», необхідно акцентувати увагу на пріоритетності комунікативного компоненту в інфраструктурних та соціальних зв'язках. [5]

Концепції власне інформаційного суспільства (найбільш видатними розробниками яких є Дж. Бенігер, З. Бжезинський, М. Кастельс, М. Маклюен, Й. Масуда, Дж. Нейсбіт, Е. Тоффлер та інші) більшістю сучасних дослідників розглядаються як нова, відносно самостійна стадія його розвитку, що характеризується інформаційною складовою цивілізаційних змін.

На початку третього тисячоліття у більшості розвинених країн світу, у зв'язку з реалізацією різноманітних програм «електронізації», пов'язаних із упровадженням електронно-цифрових підписів, електронного документообігу та електронного урядування, почали широко застосовувати також поняття «розумного суспільства» (A Smart Society), або ж «суспільства знань» (A Knowledge Society).

Їх змістовне наповнення представляє собою найсучасніші версії інформаційного суспільства з певними акцентами, а саме: параметри «розумного суспільства» визначає передусім «розумність» економіки, тобто такий її стан, коли економіка працює не лише на отримання високих прибутків, а й передусім на людський розвиток, на примноження людського та соціального капіталу, турбуючись про екологію та створення для людей робочих місць, комфортного довкілля тощо.

Американський науковець Елвін Тоффлер, розробляючи концепцію власне інформаційного суспільства (представлена у трилогії: «Шок майбутнього», «Третя хвиля» та «Метаморфози влади»), зазначає, що інформаційне суспільство є абсолютно новою стадією суспільного розвитку. У своїх працях він систематизував зміни, що відбуваються у процесі розвитку цивілізації внаслідок настання інформаційної епохи.

Увесь процес еволюції людської цивілізації він поділяє на три головних фази:

- сільськогосподарська фаза «першої хвилі»;
- індустріальна фаза «другої хвилі»;
- фаза «третьої хвилі».

Прихід «третьої хвилі» ознаменувався поширенням «немасових» засобів масової інформації, так у 1970 рр. спостерігався занепад багатотиражних газет та

журналів у великих містах країни і зростання кількості міні-журналів, що були спрямовані на задоволення вузьких особистих інтересів.

«Демасифікація засобів масової комунікації, – робить висновок Е.Тоффлер, – демасифікує також наші думки, тобто замість довгої і зв'язної «низки» ідей усе частіше суспільству пропонують короткі модульні образи інформації: реклами, команди, теорії, уривки новин, тощо». [42] Саме тому, «третя хвиля» змушує аудиторію формувати свої власні «ланцюги» із матеріалу, який пропонують нові засоби комунікації. Це веде до більшої індивідуальності; «інформаційне суспільство» виникає через величезне зростання кількості інформації, якою люди обмінюються між собою. Характерною особливістю є поява «електронних спільнот», тобто це групи, в які об'єднуються люди за інтересами.

Для багатьох науковців, що досліджують наслідки інформаційної революції та приходу інформаційного суспільства, характерне прагнення максимально деталізувати саме визначення поняття. Так наприклад, Мічіо Кайку наводить навіть часовий графік настання очікуваних від прогресу науки змін: коли буде створено штучний інтелект, винайдено ліки від раку, усунено старіння і т. п.

У його прогнозі розглянуто три наукові революції кінця ХХ – початку ХХІ ст.: квантову, біомолекулярну і комп'ютерну. Квантову революцію автор розуміє як найфундаментальнішу з усіх, оскільки вона спричинила дві інші: «Квантова революція поклала початок комп'ютерній та біомолекулярній революціям через транзистор, лазер, рентгенівську кристалографію та теорію про молекулярні зв'язки» [21, с. 27].

Існування великої та різноманітної кількості теорій інформаційного суспільства викликало необхідність їх систематизації. Першу спробу здійснити критичний аналіз теорій інформаційного суспільства зробив Френк Уебстер у своїй праці «Теорії інформаційного суспільства».

Українська дослідниця Л. Смола у своїй монографії «Детермінанти політичного процесу сучасності: теоретико-методологічний аналіз в інформаційно-психологічному вимірі» стверджує, що інформація стала системною характеристикою суспільства, а процеси, що відбуваються в ньому у сфері

економіки, політики, культури тощо, детермінують її нові форми. Вона виконує в суспільстві комунікативну, управлінську, наукову, навчальну та пропагандистську функції. Це поняття є ключовим у методології наукового пізнання. Інформаційна взаємодія, на думку дослідниці, охоплює сьогодні всі сфери соціальної дійсності і відповідно змінює суспільні відносини.

У сучасній науковій літературі доволі часто концепція та поняття «постіндустріального» та «інформаційного суспільства» по суті ототожнюються. Наприклад, автори аналітичної доповіді «Становлення і розвиток недержавних суб'єктів сектору безпеки України (система безпеки підприємництва)» зазначають, що: «Нові вимоги, що диктуються становленням «постіндустріального» або «інформаційного суспільства» й активізацією глобальних процесів, актуалізувались у сфері управління соціально-економічними процесами, організації безпеки економічної діяльності, як основного фактору утвердження національної самоідентифікації сучасної України» [38, с. 10]. Тобто, дослідники не вбачають принципову різницю між даними поняттями.

У довідковій літературі зустрічаємо консенсусне трактування інформаційного суспільства як щодо самого терміну, так й до його ознак та визначення меж. Наприклад, «Політична енциклопедія», видана у 2012 р. Інститутом політичних та етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України, містить визначення, яке синтезує в собі основні сутнісні характеристики предмету дефініції: «Інформаційне суспільство – суспільство з високим рівнем інформаційної культури (створення, переробки та використання інформації), яке:

- здатне продукувати всю необхідну для життєдіяльності суспільства інформацію;

- має розвинену інформаційну інфраструктуру;

- забезпечує доступність необхідної інформації всім членам суспільства;

- має велику частку працездатного населення, що працює в інформаційному секторі економіки». [23, с.453]

Дослідник інформаційного суспільства В.Бєбик зазначає, що інформація стала одним з «найважливіших суспільних ресурсів, а інформаційний сектор

економіки – одним з найважливіших видів суспільної діяльності, який являє собою рушійну силу науково-технічного, соціально-економічного і культурно-освітнього прогресу» [3, с.147].

Інформаційне суспільство – це суспільство, у якому діяльність людей ґрунтується на використанні послуг, що надаються за допомогою інформаційних технологій і технологій зв'язку. Державі належить провідна роль у становленні інформаційного суспільства, координації діяльності різних його суб'єктів. Вона сприяє інтеграції людей у нову інформаційно-технологічну спільноту, розвитку галузей інформаційної індустрії, забезпеченню прогресу демократії, дотриманню прав людини та громадянина в цих умовах [18].

У широкому значенні інформаційне суспільство виступає як складова громадянського суспільства, що функціонує в межах єдиного інформаційно-комунікаційного простору, у якому домінують нові технологічні засади, що передбачають масове використання перспективних інформаційних технологій, засобів комп'ютерної техніки, телекомунікацій; створено якісно новий розвинений ринок знань та інформації як визначальних чинників виробництва; розроблено систему державних гарантій, передусім правових і безпекових, реалізації інформаційних прав і свобод людини, зокрема прав на безпечне вільне отримання, поширення та використання інформації [23].

Отже, приведений аналіз різноманітних спроб визначення та концепцій інформаційного суспільства, його генези та еволюції демонструє надзвичайну складність та неоднозначність теоретичного осмислення вказаного соціального феномену.

Постійне прискорення розвитку інформаційно-комунікативних технологій, продовження зростання їх впливу на всі сфери життєдіяльності суспільства у глобальному масштабі та неперервна увага науковців до теоретичного аналізу та осмислення вказаних процесів дають підстави зробити висновок, що поняття «інформаційного суспільства» у сучасному науковому дискурсі не має однозначного визначення.

Тому, вважаємо, що поняття «інформаційного суспільства» в сучасних наукових дослідженнях сконцетровано на зростанні впливу розвитку інформаційно-комунікативних технологій на глобальні цивілізаційні процеси.

При такому підході парадигма «інформаційного суспільства» носить відкритий характер, тому що її сутнісні риси визначаються та конкретизуються не лише вже оприлюдненими концептуальними моделями, але й коригуються новими, які ще тільки розробляються, або будуть розроблені в найближчому майбутньому.

1.2. Політика в сфері інформаційного суспільства

Інформація є невід'ємною складовою функціонування урядів, держав і суспільства в цілому. Існує надзвичайно багато способів і засобів збереження, відображення і аналізу інформації з огляду на її природу, формат або призначення. Цілком логічно, що більшість країн, поруч з відповідними міжнародними організаціями, намагаються врегульовувати встановлення, зростання та розвиток інформаційних відносин у суспільстві [19, с. 22]

Науковці виокремлюють міжнародні інформаційні відносини як окрему галузь міжнародних відносин, що характеризується спеціалізується на глобальних інформаційно-комунікаційних аспектах міжнародного співробітництва. [28, с.39]

Українські дослідники такі як Макаренко Є.А., Рижков М.М., Фролова О.М. у своїх наукових працях суб'єктами міжнародних інформаційних відносин визначають міжнародні організації, міждержавні об'єднання, держави, транснаціональні корпорації, фізичні та юридичні особи. [28, с.39]

Стратегії міжнародного співробітництва у галузі міжнародних інформаційних відносин впливають на відносини держав, формуючи спільну мету цивілізаційного розвитку – реалізацію програм міжнародної інтеграції на засадах нового технологічного устрою. [22, с.77]

Сукупність світових інформаційних ресурсів, що забезпечують інформаційну взаємодію громадян, суспільства, держав, міжнародних організацій в усіх сферах життєдіяльності, становить глобальний інформаційний простір.

Метою формування єдиного глобального інформаційного простору є забезпечення широкого доступу до інформаційних ресурсів членів спільнот різних країн при мінімізації витрат на виробництво інформації завдяки об'єднання інформаційних ресурсів, каналів зв'язку, уніфікації стандартів, створення єдиної нормативно-правової бази для міжнародного інформаційного обміну.

Об'єднуючись на міжнародній арені з системою міждержавних відносин, глобальний інформаційний простір є, з одного боку, самостійною сферою зіткнення зовнішньополітичних інтересів держав у сфері міжнародних відносин, а з іншого - об'єктом і засобом реалізації цих інтересів у системі міждержавних відносин.

Міжнародний інформаційний простір – це система спільного використання національних інформаційних ресурсів за узгодженими сферами і напрямками діяльності.

Елементами глобального інфопростору є: світові інформаційні ресурси; інформаційна інфраструктура; інформаційні потоки.

Однією з основних функцій міжнародного інформаційного простору є геополітична функція, що передбачає за допомогою формування власних ресурсів, так і зміни вже існуючих, створення нового середовища геополітичних відносин і міжнародної конкуренції.

Міжнародний інформаційний простір визначається конституційними нормами окремих держав, міжнародними угодами та технічним забезпеченням процесу інформації, а зростаюча роль нових інформаційно-комунікаційних технологій у глобалізації диктують підвищені вимоги до інформаційної політики країн.

Європейські дослідники такі як: П Краус, П. Лаїне. Дж.Варіус основним напрямом публічної політики ЄС називають «необхідність постійного висвітлення загальноєвропейських тем, як у прямих політичних дискусіях, так і за допомогою мас-медіа». [28, с.15]

Ефективна інформаційна політика, що передбачає використання нових методів підтримки взаємодії владних структур з інститутом громадянського

суспільства є основою соціально-економічного розвитку країни й визначає успішність функціонування державної влади загалом.

Виходячи з концепцій інформаційного суспільства пробуємо визначити місце політики в інформаційному суспільстві.

Д. Белл зазначає, що основою постіндустріального суспільства стають знання, освіта є запорукою досягнення влади, а науковці та вчені формують еліту суспільства. На основі цього вчений окреслює три моделі влади:

- попередня модель влади, основою якої виступає успадкована власність;
- модель влади, основою якої виступає політична посада, яка отримується через організаційний апарат;
- модель влади, основою якої є знання, здобуті в процесі отримання освіти.

Науковець Й. Масуда сформував концепцію «демократії участі», яка складається з інформаційної мережі, що функціонує завдяки розвитку комп'ютерно-комунікаційної технології; процесу копіювання політичних моделей; зворотного зв'язку для врахування індивідуальних думок; та сформував базові принципи формування «демократії участі»:

- участь всіх громадян або найбільшої їх частини у прийнятті рішень;
- всю систему має просякнути дух синергії та взаємодопомоги;
- доступність всієї інформації, що стосується справи, для громадян;
- всі отримані громадянами здобутки і понесені ними жертви мають бути рівномірно розподілені між ними;
- вирішення питання має відбуватися шляхом переконання та узгодження;
- після прийняття рішення всі громадяни братимуть участь у його втіленні в життя.

Науковець Елвін Тоффлер, характеризуючи інформаційне суспільство, сформував концепцію «тріади влади», що складається з таких компонентів: сила, багатство, знання. Особливістю даної концепції є те, що важелями утримання влади є сила (насилля), багатство і знання. На думку, Е. Тоффлера владу доречно розділити на три основні типи: «низькоякісна влада»; «влада середньої якості»; «високоякісна влада» або «влада найвищого гатунку». [42, с.139]

У своїх наукових працях М. Кастельс окреслює причини кризи представницької демократії та становлення інформаціональної демократії, зокрема визначаючи такі:

- криза нації-держави, зокрема послаблення її суверенітету;
- криза довіри до політичної системи, яка базується на відкритому змаганні між політичними партіями;
- розчарування громадян в політичних партіях;
- різноманітні політичні скандали та політична корупція.

Аналізуючи концепції формування політики в інформаційному суспільстві, можна стверджувати, що науково-технічна революція призвела до трансформації ролі та значення інформаційно-телекомунікаційних технологій та засобів зв'язку в житті суспільства. Однак інформатизація в конкретній країні має значні відмінності, що зумовлені її культурними, соціально-економічними, правовими, політичними особливостями, інформаційно-технічним потенціалом, а також економічними можливостями впровадження інноваційних моделей даних технологій в життя країни.

Особливим різновидом політики є державна інформаційна політика яка трактується науковцями з різних позицій.

Науковець В. Степанов окреслив поняття державної інформаційної політики як діяльність органів державної влади за певними напрямками [39, с.82]

Дослідник інформаційної політики В. Попов, зазначає, що «...державна інформаційна політика – це здатність і можливість суб'єктів політики впливати на свідомість, психіку людей, їх поведінку і діяльність за допомогою інформації в інтересах держави і громадянського суспільства...» [28, с.39]

На його думку, суб'єктами такої політики виступають держава, державні органи, політичні партії та інші інститути громадянського суспільства, медіа холдинги, ЗМІ та ЗМК, приватні особи.

Англійські дослідники такі як П. Норріс, Д. Сандерс осформували визначення інформаційної політики як особливої сфери життєдіяльності суспільства, що характеризується поширенням інформації за для задоволення

інтересів держави і громадянського суспільства. Основна роль при реалізації інформаційної політики належить ЗМІ. Саме за допомогою мас-медіа влада здійснює вплив на населення за трьома напрямками:

- можливість стежити за подіями, що відбуваються в світі;
- розподілення політичних питань за рівнем важливості
- формування політичних уподобань аудиторії [26]

Ларрі Вілмор, голова відділу економічних справ напряму публічної економіки та адміністрації ООН, зазначає про необхідність розгляду впливу держави та її втручання у процес розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

На думку С. Брамана, професора з комунікацій Університету Вісконсін Мілуокі, науковці розглядають поняття інформаційної політики в двох аспектах. До першої групи відносяться ті, які зосереджуються лише на словосполученні «інформаційна політика» і розглядають її значення дуже вузько, визначаючи походження цього поняття лише дуже поверхнево, зосереджуючись при цьому майже виключно на інформатиці. Інші ж дослідники, що беруть до уваги велику кількість суб'єктивних чинників, розглядають поняття «інформаційної політики» у значно більшому масштабі і аналізують його сучасні аспекти в процесі історичної еволюції, надаючи особливе значення саме історичному контексту, і їх дослідження носили міждисциплінарний характер. Таким чином, С. Брамана вважала, що інформаційна політика є узагальнюючим терміном для всіх законів, правил і доктринальних положень, які мають справу з інформацією, спілкуванням та культурою. Вона визначала це поняття так: інформаційна політика – це сукупність законів, нормативних актів і доктринальних положень – а також рішень та практик, що здійснюють значний вплив на суспільство – залучених до процесу створення, обробки, передавання, надання доступу і використання інформації [26]

Проаналізувавши та узагальнивши позиції вітчизняних та зарубіжних вчених, можемо окреслити об'єкт і суб'єкти інформаційної політики. Об'єктом інформаційної політики є інформація у будь-яких її проявах та видах, суб'єктами ж

виступають фізичні та юридичні особи, а також міжнародні організації державного та недержавного устрою.

Зарубіжними науковцями визначено основні аспекти європейської публічної політики:

- вивчення міжкультурної взаємодії;
- визначення публічних посередників щодо формування спільних європейських цінностей;
- структуризація європейської публічної сфери через інтернаціоналізацію політичної діяльності;
- ідеологічний та правовий вплив ЗМІ на європейську публічну політику;
- вивчення ролі інтернету та соціальних медіа у розвитку європейської публічної сфери;
- вплив європейських менших на розбудову європейської публічної діяльності [28, с.45]

Саме тому, інформація є одним із основних ресурсів держави, а системи, що лежать в основі її створення, обробки і поширення, сприяють прогресивному розвитку і становлять основні соціальні інфраструктури суспільства.

Інформаційна індустрія трактується як головний стратегічний чинник конкуренції та провідний сектор національної економіки. Саме тому, сьогодні науковці сформуvalи дві моделі відносин держави та ринку в інформаційній сфері: західну і східну.

Західною моделлю називають шлях, яким йдуть індустріально розвинені країни, в його рамках можна виділити модель континентальної Європи та англосаксонську.

Європейська модель характеризується пошуками рівноваги між контролем держави та стихією ринку, динамічним поєднанням державних інтересів і прагнень приватного та корпоративного бізнесу.

Характерними рисами європейської моделі є варіативність і політична спрямованість програм регулювання інформаційної сфери для різних країн,

обумовлених новою європейською геополітикою, становленням економіки знань, різними можливостями постіндустріального розвитку.

Особливості інформаційної політики ЄС викладено в таких документах:

1. Резолюція Європейського Союзу «Біла Книга. Зростання, конкурентноспроможність, зайнятість: виклики та стратегії ХХІ століття», в якій підкреслюється важливість державного контролю в комунікаційній сфері (особливо над супермагістралями) з урахуванням переваг приватного сектора.

2. Директива Європейського Союзу «Зелена Книга. Життя і працевлаштування в інформаційному суспільстві».

3. Рекомендації «Інформаційна магістраль для глобального суспільства» (Брюссель, 1996).

4. Програма «Еurope i-2030»

5. Програма «Цифрове десятиліття Європи»

Основне в політиці Європейського Союзу – пошук певного балансу між повним контролем з боку держави та вільним розвитком ринку, динамічне поєднання урядових і ринкових сил з урахуванням того, що роль кожної з них може змінюватися в часі.

Цей підхід тим більше виправданий, тому що ключовим елементом програми європейської інтеграції є поняття «соціальна Європа», бо такими є самоідентифікація і самовизначення цього регіону. Саме в цій площині полягають основні особливості європейської моделі регулювання інформаційної політики.

Для створення єдиного європейського інформаційного простору необхідно сформулювати зв'язки між суб'єктами міжнародних інформаційних відносин: наднаціональними, національними і транснаціональними публічними акторами. Ці зв'язки мають функціонувати як по горизонталі, так і по вертикалі і взаємодіяти за межами національних держав.

Політикум ЄС сформував на європейському рівні свої публічні мережі, які конкурують з традиційними транєвропейськими мережами і доповнюють національну публічну сферу.

На сьогодні на рівні ЄС функціонують наукові експертно-аналітичні центри, які займаються дослідженням проблем європеїзації національних спільнот, ставленням громадськості до лідерів ЄС, питань співробітництва ЄС з національними урядами та питаннями цифрової Європи. [26]

РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

2.1. Інформаційна діяльність інституцій Європейського Союзу

Інформаційну політику ЄС визначають як наддержавне явище, як інформаційно-комунікаційну діяльність інститутів Євросоюзу, яка, відповідно до цілей ЄС, національних інтересів країн-членів і громадян об'єднаної Європи, спрямоване на створення і підтримку функціонування єдиного європейського інформаційного простору. Її зовнішні та внутрішні цілі зорієнтовані на створення єдиного медіа-простору ЄС і захист внутрішнього комунікаційного простору ЄС від зовнішнього впливу.

Загальна структура ЄС визначає інститути, через які реалізується політика в галузі інформації та комунікації:

- Європейську Раду,
- Європейську Комісію,
- Генеральний Директорат з інформаційного суспільства,
- Форум інформаційного суспільства ЄС,
- Генеральний Директорат з освіти і культури
- інформаційні центри у країнах-членах організації [2]

Власну стратегію інформаційної діяльності ЄС розпочав ще з дня свого заснування, визначивши в статтях Маастрихтського договору 1992 р. положення про збереження європейської самобутності в еволюції інформаційного обміну та процесі інтеграції урядових структур [2]

Європейська комісія єдина інституція ЄС, що має право ініціювати законодавство для розгляду в Парламенті й Раді ЄС. Вона реалізує політику ЄС, формує бюджет ЄС, контролює дотримання європейського законодавства країнами-членами та європейськими компаніями. Тобто, ЄК виконує зовнішньополітичні функції і безпосередньо відповідає за визначення та реалізацію політики ЄС у відносинах з тією чи іншою державою чи регіоном. ЄК міжнародну мережу своїх

представництв. Саме тому ЄК є найбільшим джерелом інформації щодо внутрішніх процесів та подій в ЄС, а також співпраці у відносинах з третіми державами.

У 1993 р. ЄК ухвалила документ «Біла Книга. Зростання, конкурентоспроможність, зайнятість: виклики та стратегії ХХІ століття» де зазначається важливість ідеології інформаційної цивілізації, ефективність промислового розвитку на основі нових комунікаційних технологій, підвищення якості життя населення європейських країн.

Підґрунттям інформаційної політики ЄС є доктрина «Європейського інформаційного суспільства». Вона була озвучена в доповіді М. Бангеманна «Європа і глобальне інформаційне суспільство: рекомендації для Європейського Союзу» в 1994 р. Основна ідея документа – «...створення інформаційного суспільства на основі процесу європейської інтеграції для забезпечення економічної стабільності країн Європи, нових (інформаційних) виробництв; розв'язання соціальних проблем – зайнятості населення через створення нових робочих місць; надання можливостей для вільного доступу до глобальних мереж із метою освіти, охорони здоров'я та адміністративного управління» [4, с.46-47] При цьому наголошується на економічному зростанні саме європейської промисловості за умови інтенсифікації розвитку високих технологій, на поширенні пропаганди ідей інформаційного суспільства та послуг у національних спільнотах. Група М. Бангеманна запропонувала відповідний план дій для становлення інформаційного суспільства в Європі [56, с.8]

Наступним кроком реалізації інформаційної політики стало прийняття програмного документу «Шлях Європи до інформаційного суспільства» (Люксембург, 1994 р.). Основні положення документу передбачають:

- формування громадської думки європейської спільноти щодо становлення інформаційного суспільства;
- розробку концепції інформаційної політики ЄС;
- розробку нормативних документів щодо забезпечення реалізації європейського інформаційного права;
- забезпечення вільного доступу до інформаційних послуг;

- популяризація національної ідентичності. [4, с.46-47]

У 1995 р. в структурі ЄС було створено Форум інформаційного суспільства, основним завданням якого є проведення наукових конференцій, круглих столів, де обговорюються питання щодо:

- використання інформаційних та комунікаційних технологій для європейської інтеграції та задоволення суспільних потреб;
- розробки правової бази для вільної конкуренції універсальних інформаційних продуктів та послуг;
- створення європейської інформаційної супермагістралі на основі об'єднання національних мереж для електронної комерції;
- формування нової стратегії публічності в інформаційній діяльності ЄС;
- запровадження інформаційних технологій для вдосконалення освіти, кваліфікації та навичок життя у новому середовищі;
- вдосконалення можливостей європейської індустрії та забезпеченні конкурентоспроможності на світових ринках [2]

ФІС – незалежний консультативний орган ЄС, головною метою діяльності якого є збалансований розгляд усіх аспектів і викликів інформаційного суспільства. Як консультативний орган ФІС надає ЄК ЄС пропозиції і рекомендації щодо пріоритетних напрямів діяльності та реалізації проектів організації. Процедура роботи та прийняття рішень ФІС дає можливість вести відкриті політичні дискусії з метою конструктивного обміну ідеями і для вільного вираження поглядів із проблем міжнародної координації дій за програмою інформаційного суспільства, формування єдиної системи правового регулювання інформаційної сфери, конвергенції телекомунікацій, засобів масової комунікації.

Форум проводить конференції на рівні міністрів у галузі комунікації країн-членів для розгляду актуальних проблем інформаційної політики, економіки, права.

На конференціях Форуму обговорюються питання реалізації інформаційної політики та наголошується на поширенні ідеї інформаційного суспільства в країнах ЄС, координації дій за наступними напрямками:

- декларація споживача інформаційних послуг, проблеми зайнятості і соціальний захист, міста в інформаційному суспільстві;
- модель Європи в інформаційному суспільстві;
- інновації нової галузі (інформаційний бізнес);
- електронні уряди (впровадження нових технологій у системи управління місцевої та регіональної влади);
- європейська інтеграція і процес розширення на Схід;
- трансформація освіти;
- демократичні цінності і ЗМК, інфраструктура, нові технології і суспільний сектор.

Досвід Форуму в розробці стратегій суспільного розвитку в умовах інформаційного суспільства та формуванні свідомості європейської спільноти з цієї проблеми втілюється у директивних рішеннях ЄК ЄС та реалізується національними урядами країн-членів.

1996 р. ознаменувався реорганізацією в структурі ЄС: на базі Європейської комісії сформовано Генеральний Директорат ЄС з інформаційного суспільства. [27, с.87] до компетенції якого входили напрями: телекомунікації, інформаційний ринок, наукові дослідження з інформаційних технологій.

Метою діяльності Директорату з проблем інформаційного суспільства є здійснення політики Європейської Комісії ЄС в галузі інформації і комунікації.

Основними завданнями Генерального Директорату є:

- формування політики інформаційного суспільства в країнах ЄС;
- розробка регулятивних та правових документів, необхідних для здійснення інформаційної політики в європейському регіоні;
- створення програм інформаційного суспільства і встановлення взаємодії між політикою розвитку технологій та політикою регулювання інформаційного суспільства;
- впровадження нових технологій в інші сфери життєдіяльності європейських спільнот;

– допомога у реалізації програм ЄС, пов'язаних з інформаційним суспільством, зокрема за напрямками зовнішньої політики, технологічних досліджень, підприємницької ініціативи, конкуренції, єдиного ринку, освіти, культури.

У рамках повноважень Генерального Директорату була прийнята програма заходів щодо збільшення безпеки в Інтернеті, в якій підкреслюється можливість розробки загальної структури цифрового підпису та кодування для підвищення рівня безпеки електронної торгівлі в Інтернеті, а також важливість стимулювання випуску та розвитку криптографічної продукції.

Генеральний Директорат також ініціював розробку і підготовку документів про телекомунікації і супутниковий зв'язок, конвергенцію медіаіндустрії, аудіовізуальну політику, регулювання інформаційної діяльності, соціальні аспекти інформаційних супермагістралей, проблеми соціальної політики в інформаційному суспільстві, антимонопольні заходи в медіабізнесі.

Генеральний Директорат з інформаційного суспільства визначив конкретні напрямки розвитку на XXI століття – удосконалення пан'європейської інформаційної політики та інформаційного права, сприяння становленню інформаційного суспільства.

Інституціональна структура Європейського Союзу, її еволюція й адаптація до змін, що відбуваються в ЄС, насамперед, до поглиблення і розширення інтеграції, стала останнім десятиліттям об'єктом пильної уваги як закордонних, так і вітчизняних дослідників.

Європейське співтовариство з 1994 року поставило завдання побудови інформаційного суспільства в низку найпріоритетніших. Досягнутий значний успіх у реалізації Плану дій (Europe and the global information society, 1994), який визначив стратегію руху Європи до інформаційного суспільства. Нова економіка та Інтернет стоять на першому місці в програмі ЄС від часу Лісабонського саміту 2000 р. [12] Тоді лідерами ЄС була окреслена нова мета, щодо трансформації Європи в конкурентноспроможний, динамічно розвиваючийся регіон економікою знань.

2.2. Європейські програми формування інформаційного простору

Сьогодні, в рамках ЄС реалізується близько 500 програм і проектів, спрямованих на всебічний розвиток інформаційного сектору, ефективність індустрії та впровадження високих технологій у всі сфери життєдіяльності країн-членів ЄС.

Європейський Союз розвиває програми наукових досліджень у галузі інформаційних технологій у різних контекстах за стратегічними напрямками європейського розвитку на основі інтелектуального потенціалу та об'єднання інформаційних ресурсів.

Інформаційні програми ЄС включають широкий спектр співробітництва європейських країн для розвитку передових інформаційних та комунікаційних технологій, стимулювання політики глобальних інновацій, адаптацію європейських ринків до нових соціально-економічних умов і подальший розвиток наукових інтерактивних досліджень

Розглянемо деякі програми, що сприяли формуванню інформаційного суспільства.

ESPRIT – стратегічна програма ЄС щодо наукових досліджень та розробок у сфері інформаційних технологій. Дана програма реалізовувалася у 1994-2000 р.р. Мета програми – розвиток базових інформаційних технологій для західноєвропейської промисловості та розробка міжнародних правових норм у галузі інформації та комунікації. [4, с.46-47]

PRINCE (Programme prioritaire d'information au citoyen europeen) – програма, створена за ініціативою Європейського Парламенту в 1995 р. Особливістю програми було те, що вперше ЄК отримала фінансові можливості для проведення інформаційних кампаній, щодо популяризації діяльності Євросоюзу. У рамках даної програми було заплановано і реалізовано різноманітні інформаційні кампанії. Наприклад: інформаційна кампанія, приурочена введенню євро, чи рекламна кампанія Форуму «Майбутнє Європи», присвячена питанням майбутнього ЄС.

Характерною рисою PRINCE було дотримання тісної співпраці з ЄК, Європарламентом і Європейською Радою, та співпраця з національними урядами.

Найбільшим інформаційним проєктом програми PRINCE був проєкт, що передбачав проведення інформаційної кампанії на підтримку Економічного і валютного союзу (ЕВС). Науковці визначають такі негативні аспекти цього інформаційного проєкту:

- фінансові труднощі
- брак стратегічних перспектив
- недостатній професіоналізм залучених фахівців.

Наступним великим проєктом став проєкт «e-Europe». У 2000 р. на конференції зацікавлених європейських міністерств була виголошена директива «e-Europe 2002 Action Plan», що передбачала створення національних електронних урядів в країнах-кандидатах на вступ до ЄС до 2005 р.

Основні позиції цієї програми:

- забезпечення функціонування онлайнового середовища в будь-якому навчальному закладі, приватному підприємстві, надання можливості громадян країни державними он-лайн послугами;
- пропагування європейської культури за допомогою використання ІКТ та створення цифрової наукової та художньої літератури;
- гарантування соціальної спрямованості інформаційного суспільства.

Проєкт «e-Europe 2002» був доповнений Планом Дій «e-Europe+» для держав-кандидатів до ЄС; у 2000 р. – «e-Europelike» для країн Центральної та Східної Європи; у 2001 р. – Кіпр, Мальта і Туреччину приєднатися до «eEurope+». Ці всі доповнення передбачали розробку та затвердження дорожньої карти для прискорення реформ і модернізації економік країн-кандидатів.

На зміну «eEurope 2002» була запропонована програма «eEurope 2005» [60]

Новий план дій передбачав головним чином:

- розширення підключення до мережі Інтернет за конкурентними цінами, забезпечення безпеки мереж;

- стимулювання використання інформаційних технологій державними та громадськими організаціями («eGovernment»);
- створення правової бази для електронних комунікацій та законів електронної комерції.

Таким чином, план дій «eEurope 2005» передбачав до 2005 р.:

- запровадження сучасних онлайн-послуг для суспільства;
- функціонування електронного уряду;
- створення сервісів дистанційного навчання; сервісів охорони здоров'я;
- запровадження системи безпеки інформаційної інфраструктури. [60]

Напрацювання попередніх програм стало підґрунтям для формування «Стратегії i2010» з інформаційного суспільства та ЗМІ на 2005–2010 рр.

Проект «Стратегія i2010» передбачав три основні мети:

- створення єдиного європейського інформаційного простору, необхідного для успішного функціонування відкритого і конкурентоспроможного внутрішнього ринку у сфері інформаційного суспільства і засобів масової інформації;
- зростання інновацій та інвестицій у дослідження в галузі інформаційних і комунікаційних технологій;
- інтегративне європейське інформаційне суспільство, що висуває на передній план кращу якість громадських послуг і життя.

«Стратегія i2010» є своєрідною ініціативою ЄК щодо збільшення економічного зростання за допомогою ІКТ.

Для досягнення цих цілей передбачається широке коло заходів, наприклад регулювання, фінансування досліджень та експериментальних проектів, рекламна діяльність і партнерські відносини з заінтересованими сторонами тощо

З початком другого десятиліття XXI ст. спостерігаємо новий етап розвитку інформаційного суспільства в Європейському Союзі.

Проект «Стратегія «Europe 2020 Strategy» («Європа 2020: стратегія розумного, стійкого і всеосяжного зростання») виступає як нова політична стратегія розвитку ЄС до 2020 р.

Представляючи Стратегія «Europe 2020», Ж.М.Баррозу зазначив: «Після кризи Європа має стати сильнішою, оскільки економічні реалії розвиваються швидше, ніж політичні, а зростаюча незалежність економіки вимагає більш рішучих та узгоджених дій на політичному рівні». [4, с.50] Дана стратегія орієнтована на підтримку зайнятості населення, підвищення продуктивності і соціальне згуртування в Європі.

Європейський Союз нині є прикладом для розгляду процесів формування та реалізації багаторівневої інформаційної політики та взаємоузгодження цих рівнів між собою.

Однією з основних організаційних форм координації наукових досліджень і розробок технологій у країнах Євросоюзу є так звані «Рамкові програми» (РП). Країни ЄС створюють спільний фонд для реалізації, визначають пріоритетні напрямки розвитку науки і фінансують багатобічні міжнародні проекти на конкурсній основі.

У 8 рамкових програмах беруть участь три групи країн: країни-члени ЄС, країни асоційовані і неасоційовані члени. Країни з двох перших груп беруть участь у фінансуванні РП, однак асоційовані країни мають обмежені, порівняно з країнами-членами ЄС, права. Неасоційовані країни, у свою чергу, поділяються на дві підгрупи: індустріальні країни, вчені з яких не фінансуються Єврокомісією, і країни-партнери міжнародного співробітництва (ICPC – International Cooperation Partner Countries), вчені з яких фінансуються Єврокомісією.

Найбільшою Рамковою програмою ЄС стала програма «Горизонт 2020» із загальним бюджетом майже 80 мільярдів євро, що була розрахована на 2014 – 2020 р. У 2015 р. Україна стала асоційованим членом Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт 2020». Дане членство надало українським учасникам рівноправний статус з їхніми європейськими партнерами, а також відкрило можливості впливу на формування змісту Програми.

РП «Горизонт 2020» передбачала виконання таких завдань як:

- посилення ролі Європи в науці;

- розвиток інноваційності та конкурентоспроможності європейської промисловості й бізнесу;
- посилення допомоги у вирішенні соціальних проблем суспільства.

Українські установи та організації отримали 182 гранти на суму 31 830 000 євро в РП «Горизонт 2020». Загальна кількість участей українських організацій – 256.

Новим у підході ЄС до політики формування інформаційного суспільства є завдання створити єдиний інформаційний простір, заснований на широкому використанні інформаційних і комунікаційних технологій у сфері громадських послуг, малих і середніх підприємств та домашніх господарств.

Завдяки постійному поглибленню підходів ЄС до розвитку інформаційного суспільства в його країнах-членах почали відбуватися не лише кількісні, а і якісні зміни, серед яких — поширення швидкісного зв'язку при підключенні декількох пристроїв, доступність традиційного контенту в цифровому форматі, інтерактивне програмне забезпечення. Цифрова конвергенція інформаційного суспільства та медіа-послуг, мереж і пристроїв почала перетворюватися на повсякденну реальність.

2.3. Комунікативна політика ЄС

Досліджуючи стратегії інформаційної діяльності ЄС, слід звернути увагу й на ще один важливий аспект інформаційної діяльності ЄС – це процес формування внутрішньої інформаційної структури Європейського Союзу, зокрема трансформації у відкритості європейських інститутів. [14]

Підґрунтям публічності інститутів ЄС став документ єврокомісара Жуана де Деуша Пінейру під назвою: «Інформація, комунікація, відкритість», що передбачав впровадження ІКТ у систему внутрішньої інтеграції структурних елементів та країн-членів ЄС з одночасним формуванням відкритого доступу громадськості до програм діяльності ЄС. Саме тому, було створено Генеральний директорат з комунікацій, який об'єднав інформаційну політику ЄС у єдину стратегію діяльності на основі трьох рамкових програмних документів:

- «Нові грані співпраці у сфері інформації та комунікації ЄС» (COM 2001);
- «Стратегія ЄС у сфері інформації та комунікації» (COM 2002);
- «Імплементация стратегії ЄС у сфері інформації та комунікації» (COM 2004) [7].

Комунікацію з громадськістю здійснює Генеральний Директорат з питань комунікацій Європейського парламенту. Він є відповідальним за проведення комунікативних кампаній.

Реалізація комунікаційної політики на рівні наднаціональних інституцій здійснюється завдяки окремим інформаційним службам, що забезпечують інформування зовнішньої та внутрішньої аудиторії та здійснюють позиціонування ЄС на міжнародному рівні. За для реалізації даних завдань створено інформаційну службу ЄС Europe Direct. Головним завданням даної служби є інформування суспільства щодо політики ЄС.

Сам процес комунікації складається з таких складових: добре структурована мова; послання, що зрозуміле для громадськості; можливість вибору каналу комунікації. [33]

З метою зменшення скептицизму та недовіри в аудиторії, ЄК ЄС розробила комунікаційні системи з метою полегшення взаємовідносин між структурними одиницями владних інститутів спільноти і громадянами.

Крім того, на рівні Європейського співтовариства постійно реалізуються зусилля для забезпечення ефективної комунікації усередині держав-членів ЄС. [33]

Завдяки комунікаційним конструкціям ЄС підкреслює елемент міжнаціональної ідентичності у житті громадян Європейського Союзу, що дає змогу формувати більшу зацікавленість діяльністю інституцій ЄС з боку громадян, формувати прямі канали спілкування з громадянами та, що найважливіше, використовувати отриманий відзив громадян на етапі формування програм для підвищення довіри громадян до структури ЄС.

Цільову аудиторію комунікаційної політики ЄС умовно можна поділити на чотири категорії.

1. Національні органи влади країн-членів ЄС. Суб'єкти, метою комунікації з якими є гармонізація європейських стандартів з національним законодавством країн-членів та забезпечення доставки повідомлень ЄС до суспільства відповідної країни та отримання зворотного зв'язку.

2. Громадяни ЄС, соціальні та економічні партнери. Цей сегмент характеризується його різноманіттям, безліччю інтересів і очікувань, а також досить часто відсутністю інтересу.

3. Країни, з якими ЄС налагодив економічну і політичну співпрацю, які не належать до сфери впливу ЄС. Комунікація з такими країнами формує відповідні економічні політичні і соціальні зв'язки з метою ведення взаємовигідної для обох сторін співпраці. Незалежно від того, на якому підґрунті базуються взаємовідносини, чи то економічна співпраця, чи обмін знаннями, обом сторонам необхідно володіти максимально повною інформацією про культуру партнера і його минуле.

4. Країни, що бажають приєднатися до ЄС теж один із важливих сегментів, який потрібно брати до уваги при розробці комунікаційних повідомлень. Ця аудиторія зазвичай спілкується з ЄС шляхом переговорів між органами Євросоюзу і національними представниками, у той час як ЄС постійно здійснює моніторинг процесу впровадження певної політики і правил чи рекомендацій.

Для ЄС у процесі комунікації вирішальне значення має вибір адекватних, ефективних каналів комунікації, які сприятимуть формуванню довіри у громадянина до Євросоюзу.

Комунікаційні канали в європейських інституціях є формальними та неформальними.

Формальні канали по суті спрощено транслиують офіційні інформаційні повідомлення. Неформальні ж базуються на використанні нетрадиційних комунікаційних каналів. Інформація, що передається через ці канали, часто використовується для переконання тієї частини аудиторії, яка демонструє стійкість до повідомлень, отриманих формальними каналами комунікації.

Регіональні та місцеві комунікації мають важливе значення для залучення громадян до європейської зони комунікації у рамках національної політичної культури.

Важливим чинником діяльності Європейської комісії є управління великою кількістю інформаційно-комунікаційних мереж в онлайн і офлайн-середовищі, які охоплюють конкретні сфери політики ЄС, такі мережі, як EURES, ERAMORE, SOLVIT та Євроінформаційні центри [33]

Центри – це інформаційні дистриб'ютори та унікальні ланки зв'язку з низкою організацій, що діють на місцевому та регіональному рівнях (соціальні партнерські установи, університети, торгові палати, центри іноземних мов тощо).

Інформаційна та комунікаційна політика з європейських проблем мають такі цілі: надання кожному вільного доступу до достовірної та різноманітної інформації щодо діяльності Європейського Союзу, надання кожному права на свободу слова та активну участь у публічних дискусіях, що стосуються європейських питань. Такі цілі можуть бути досягнуті лише за допомогою держав-членів, які відіграють важливу роль у поширенні інформації про Європейський Союз на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Також враховуючи, що участь у цьому процесі є добровільною, Європейський парламент, Рада Європи та Європейська комісія заохочують всі держави-члени до участі у формуванні політики спільноти стосовно комунікації щодо питань ЄС.

Отже, можна виділити наступні чотири базові напрями загальної комунікаційної діяльності ЄС:

1. Вивчення комунікаційних потреб громадян для заохочення демократичної участі в процесі прийняття рішень на рівні ЄС, централізовано та автоматизовано отримувати та аналізувати відгуки громадян на комунікаційні зусилля через інформаційні центри.

2. Інформування про політику та діяльність ЄС, а також їхній вплив на повсякденне життя громадянина в доступній формі.

3. Залучення громадян до формування комунікаційної політики – аби чітко розуміти місцеву аудиторію, пам'ятаючи про потреби громадян конкретної території

надавати їм достовірну інформацію за допомогою зручних каналів зв'язку, кінцевою метою чого є налагодження справжнього діалогу з громадянином.

4. Використання зворотного зв'язку з метою стимулювання активної участі громадян у формуванні і реалізації комунікаційної політики ЄС.

За допомогою стратегії розвитку комунікаційної політики Європейська комісія прагне максимально ефективно розвинути комунікаційний потенціал у своїх зв'язках з національними парламентами [33]

На підставі пропозиції Європарламенту ЄК працює над створенням пілотних інформаційних мереж – дискусійних Інтернет-форумів для депутатів Європейського парламенту, представників національних законодавчих органів та журналістів. Ці мережі значною мірою сприятимуть запровадженню комунікації між національними парламентами країн-членів на європейську тематику та запровадженню електронного обміну інформацією між парламентами.

Інший аспект комунікаційної політики ЄС – консолідація партнерства на рівні ЄС. Національні уряди країн-членів несуть відповідальність за імплементацію європейської політики всередині країн, а також інформують про цю політику своїх громадян. У цьому напрямі ЄК прагне зміцнити відносини між державами-членами шляхом проведення періодичних зустрічей з керівниками органів, відповідальних за комунікацію, з метою визначення пріоритетів на найвищому рівні та моніторингу процесу комунікації і інформацією щодо комунікаційної діяльності.

Головним електронним ресурсом є веб-сайт ЄС, де представлені всі інституції ЄС, інформація про офіційних осіб, політику ЄС. Даний портал функціонує всіма офіційними мовами ЄС (24 мови). Сьогодні ЄС створив облікові записи соціальних мережах: Twitter, Facebook, Youtube, LinkedIn, Flickr, Pinterest, Instagram.

ЄС визначив для себе комунікативні пріоритети до 2025 р., що передбачають реалізацію основних засад європейської політики та формування репутації ЄС. За допомогою комунікаційної діяльності надавати інформацію щодо конкретних питань, тенденцій та викликів пов'язаних з реалізацією політики ЄС. [4, с.52]

Нова стратегія Європейської Комісії зосереджена також на виробленні системи зав'язків з громадськістю, що дозволить не лише сфокусувати увагу на

специфіці багатокультурності населення Європи, а й зробити структуру ЄС доступною і як результат спровокувати суспільний інтерес до загальноєвропейської політики. Знаковим для нової стратегії стало визначення цільових аудиторій (наприклад молоді, середнього класу, люди пенсійного віку), тобто було взято до уваги специфіку впливу ЗМІ на різні верстви населення, що, у свою чергу, започаткувало інтерактивну форму політичних дискусій [11].

Запропонована нова форма комунікації носила не звичний формальний односпрямований процес інформування, а принципово двосторонній, діалоговий, дискусійний характер, що полягав не просто в можливості громадянського суспільства артикулювати свою точку зору, але і в агрегації альтернативних точок зору, в обліку різних бачень й пошуку прийняттого консенсусу або навіть компромісу [9].

Провівши аналіз інформаційної діяльності ЄС, можна переконливо стверджувати, що його комунікаційна політика проходить етап реформатування і навіть вироблення нової парадигми, в основу якої покладено принцип відкритості та публічності. Власне, сьогодні ЄС переорієнтовує увагу із загальноприйнятої для європейських країн практики доступу громадськості до документованих джерел та матеріалів, концентруючи увагу на виробленні власних інформаційних приводів для ЗМІ, із залученням до цього процесу регіональних та місцевих представництв.

РОЗДІЛ 3. ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

3.1. Публічна дипломатія Європейського Союзу

Одним з головних напрямків зовнішньої інформаційної політики Європейського Союзу є публічна дипломатія.

Публічна дипломатія – це цілеспрямована міжнародна діяльність, що реалізується в формі інформаційного впливу на аудиторію щодо зовнішньої діяльності.

Публічна дипломатія ЄС реалізується з метою презентації зовнішньополітичної діяльності ЄС; протидії дезінформації. Публічна дипломатія ЄС має зовнішню і внутрішню орієнтацію.

Зовнішня орієнтація спрямована на співпрацю з країнами в рамках політики сусідства ЄС. Внутрішня – комунікація з населенням країн-членів.

Перша комплексна ініціатива публічної дипломатії ЄС передбачала співпрацю ЄК з країнами-членами щодо ролі ЄС.

Представництво ЄС реалізує публічну дипломатію через місцеві цільові групи, що здійснюють реалізацію програм у сфері позитивного сприйняття ЄС у світі, тобто здійснюється підтримка веб-сайтів офіційними мовами ЄС, проведення спеціальних заходів, моніторинг місцевих медіа; публікація інформаційних матеріалів.

Одним із результатів інструментів реалізації публічної дипломатії ЄС є програма візитерів ЄС, яка була започаткована ще у 1974 р. Особливістю програми є її орієнтація на молодих фахівців, які зможуть в майбутньому впливати на формування політичного життя своєї держави.

ЄС активно використовує публічну дипломатію для реалізації своїх пріоритетних зовнішньополітичних інтересів, а також створення позитивного іміджу ЄС на міжнародній арені.

Дієвість публічної дипломатії як особливого інструменту інформаційної політики безпосередньо залежить від функціонування мереживої її структури, в яку входять: урядові структури, громадські організації, певні соціальні групи та окремі індивіди. Діяльність мереживої структури передбачає використання різноманітних

неофіційних форм та методів взаємодії з цільовою аудиторією. Метою функціонування таких структур є подолання комунікативних бар'єрів та підвищення довіри до публічних заходів ЄС.

У 2019 р. ЄС переглянув свій підхід до реалізації публічної дипломатії, зосередивши в наступних роках увагу на подоланні глобальних викликів, поширенні європейських цінностей та розширенні економічного партнерства. Як результат перспективними напрямками публічної дипломатії стали питання демократії, верховенства права, гендерної рівності.

У 2020 р. ЄК здійснила перегляд механізмів реалізації публічної та культурної дипломатії. У результаті перегляду основними напрямками публічної дипломатії визначено:

- освітньо-наукова діяльність у рамках проєктів Жана Моне, стипендіальної програми Шумана-Фулбрайта;
- посилення політичного співробітництва та партнерства між ЄС, азійськими і латиноамериканськими країнами;
- посилення ролі культури у інформаційній політиці ЄС для просування європейських політичних цінностей.

Реалізація культурних програм, як одного з елементів публічної дипломатії, поширюється не тільки на країни-члени ЄС, а й на країни-сусіди та треті держави.

Культурна дипломатія ЄС реалізується за такими напрямками:

- популяризація національної культури;
- розвиток туристичної привабливості;
- популяризація освітніх програм.

Створення спеціалізованих інформаційних платформ забезпечує реалізацію культурної дипломатії. У 2016 р. відбулася презентація платформи Cultural Diplomacy Platform; у 2020 – Cultural Relations Platform. Основним завданням таких платформ є демонстрація культурного потенціалу ЄС. Ініціативи наднаціональних інституцій ЄС у культурній сфері спрямовані на посилення зовнішнього виміру європейської культури та розробці стратегічного підходу до розбудови зовнішніх культурних зв'язків.

У 2021 р. затверджено програму Creative Europe, яка передбачає посилення конкурентноспроможності культурного потенціалу країн-членів та сприяння використанню інформаційних інновацій у розвитку бізнес-моделей й реалізації електронного врядування.

3.2. Цифрове майбутнє Європи

ЄС свій майбутній розвиток вбачає в цифровій трансформації і цифровому майбутньому суспільства.

Єврокомісар з питань внутрішнього ринку Тьеррі Бретон зазначає, що «...Європа, як континент, має забезпечити для своїх громадян та бізнес доступом до сучасних технологій, які зроблять їх життя кращим, більш безпечним та навіть більш «зеленим», – за умови, якщо вони всім цим зможуть скористатися. Це саме той шлях, яким ми відбудуємо разом, у світі після пандемії, більш стійку та більш суверенну цифровому вимірі Європу. Це і є Європейська цифрова декада» [52]

ЄС проводить цифрову політику, яка зосереджена на формуванні цифрового суспільства, адже сучасне державне управління має бути адаптоване до проблем сьогодення. Успішно функціонує Цифровий порядок денний ЄС (A Digital Agenda for Europe), прийнятий 26 серпня 2010 р. [10]. Наразі триває перегляд законодавства ЄС з ціллю уніфікації вимог до використання елементів е-уряду в державному управлінні в країнах-членах, перш за все, мова йде про розробку єдиного стандарту використання цифрового підпису і, як наслідок, електронної освіченості серед населення, що напряду пов'язана електронною ідентифікацією особи за допомогою IDcard та безпекою їх використання.

Програма електронного уряду орієнтована на використання інформаційних та комунікаційних технологій з метою підвищення якості та доступності публічних послуг.

Формування системи електронного уряду ЄС здійснюється за декількома пріоритетними напрямками, розвиток яких має забезпечити позитивні зміни в життєдіяльності як держави, так і суспільства. Зокрема, важливим вважається

забезпечення можливостей всіх бажаючих користуватися послугами електронного уряду, що в більшій мірі залежить не від створення відповідної системи, а від сприяння розвитку сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій та забезпечення їх доступності. Завдання щодо підвищення ефективності діяльності публічних адміністрацій завдяки запровадженню інформаційних технологій передбачає створення систем та способів оцінки цієї ефективності, відстеження позитивних та негативних тенденцій.

Навіть сама система електронного уряду розглядається як один із інструментів демократичного розвитку.

Період до 2030 р. названо «Цифровим десятиліттям Європи».

ЄС розробив та затвердив «Цифровий компас» – набір цифрових принципів, швидко розпочати важливі багатонаціональні проекти та підготувати законодавчу пропозицію, що визначає надійну структуру управління для моніторингу прогресу» [33]

Як зазначається в документі, «Цифровий Компас» розвивається в чотирьох напрямках:

1) Цифрова освіта населення та підготовка освічених фахівців у сфері цифрових технологій. Передбачається, що до 2030 року, не менше 80 відсотків всього дорослого населення Європи повинні мати базові цифрові навички. При цьому в ЄС мають бути працевлаштовані не менше 20 мільйонів фахівців у цифровій сфері, серед яких має суттєво зрости доля зайнятості жінок.

2) Безпечна, ефективна та захищена цифрова інфраструктура. До 2030 року всі домогосподарства мають бути забезпечені комунікаціями гігабітного рівня, та всі населені регіони мають отримати покриття мережею 5G. Передбачається поява перших квантових комп'ютерів.

3) Цифрова трансформація бізнесу. Передбачається, що до 2030 р. 75 відсотків компаній мають використовувати «хмарні» комп'ютерні послуги, великі бази даних та засоби штучного інтелекту, а 90 відсотків малих та середніх підприємств повинні використовувати комп'ютерні технології базового рівня.

4) Цифровізація державних послуг. До 2030 р. всі ключові державні послуги мають бути доступні онлайн; всі громадяни отримають доступ до своїх електронних медичних карт; а 80% громадян мають використовувати рішення eID.

Такі зусилля, на переконання Єврокомісії, мають допомогти ЄС у подоланні глобальних викликів, розвинути співпрацю з міжнародними партнерами та організаціями, які мають схожі цілі, розвинути стійке та ефективне цифрове партнерство. У цьому контексті ЄС вже запропонував створити нову Раду ЄС-США з питань торгівлі і технологій. ЄС має намір підтримувати інших міжнародних партнерів, зокрема, шляхом створення Фонду цифрових комунікацій.

Електронний уряд орієнтований на громадян, обслуговування громадян та бізнесу, поліпшення розуміння щодо їх потреб, визначення груп споживачів та створення відповідних послуг до цих цільових груп, спрощення доступу клієнтів до міграційних органів з використанням нових сучасних технологій, перехід до культури сумісних послуг тощо. [6]

Шлях до трансформованого уряду передбачає здійснення відповідних змін як в уряді, так і суспільстві. Розгортання можливостей уряду, орієнтованого на громадськість, вимагає поширення нових знань та нових навичок, зокрема, збільшення професіоналізму в галузі планування та постачання, опанування сучасних інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ), спеціалізованими ІКТ програмами (наприклад, веб-дизайн), знання міжнародного досвіду, отримання міжнародної кваліфікації, управління інформацією тощо.

З іншого боку, суспільство повинно мати можливість використання нових технологій, принаймні, володіння основними ІКТ навичками. Упровадження сучасних технологій і нових методів роботи неможливе без опанування знань, зокрема у сфері інформаційних і комунікаційних технологій.

Саме на основі таких ключових позицій і відбувається формування та запровадження будь-яких електронних систем забезпечення діяльності органів публічної влади в ЄС. Європейський підхід до розвитку «електронної держави» у значній мірі опирається на базові принципи макроекономічної політики країн Євросоюзу в області формування інформаційного суспільства.

Європейські громадяни зацікавлені в полегшенні доступу до інформації державних органів – це забезпечить прозорість діяльності вищих органів влади й вселить у громадян упевненість у правильності й доцільності прийнятих інститутами Євросоюзу рішень.

Необхідно надати громадянам доступ до веб-вузлів урядів окремих держав і європейських інститутів, постачивши їх зручними й простими засобами для пошуку й витягу потрібної інформації.

Масштабна робота була проведена з одного боку в урядах держав-членів, з іншого – європейських інститутів для створення веб-сайтів і надання громадянам доступу до урядової інформації. Сайти розроблені для задоволення потреб користувачів у доступі до широкого кола правової й адміністративної інформації.

Ціль реалізації концепції електронного уряду в ЄС полягає в тому, щоб сприяти гласності адміністративної інформації, зробити її більше доступною за допомогою розширення й спрощення доступу в Інтернет. Це також буде стимулювати розвиток нових послуг приватного сектора на основі нових джерел даних, які стають доступними.

Потенційні вигоди від цієї діяльності є наступними: державні послуги стануть ближчими до громадян; зменшення державних витрат шляхом скорочення бюрократії; створення нових робочих місць; становлення й розвиток загальноєвропейського ринку інформаційних послуг.

У 2021 р. ЄС наголосило на необхідності зміцнення цифрового суверенітету Єс шляхом вдосконалення «Цифрового компасу 2030» з метою підготовки оновленої цифрової програми, що передбачає розробку загальноєвропейського механізму безпечної публічної електронної ідентифікації. Потужна цифрова складова у інформаційній політиці ЄС передбачає впровадження ІКТ у країнах-партнерах. ЄС прагне зайняти лідируючу позицію у процесі прийняття та стандартизації нового покоління інформаційних технологій.

3.2. Співробітництво України з ЄС у рамках розвитку інформаційного суспільства

Укладаючи угоди про асоціацію, Європейський Союз пропонує своїм партнерам найбільш глибокий рівень співпраці, який він може надати третім країнам. Масштабність та комплексність змісту Угоди про асоціацію між Україною та ЄС підтверджують доволі поширену тезу, що з набранням чинності Угода може стати основою та орієнтиром для потужних комплексних і системних політичних, соціально-економічних, правових та інституційних реформ в Україні. Таким чином, повна реалізація Угоди забезпечить незворотність європейської інтеграції України та підтвердить остаточність вибору європейської моделі суспільного та економічного розвитку, зробленого українськими громадянами.

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода) визначає якісно новий формат відносин з ЄС на принципах «політичної асоціації та економічної інтеграції» та є стратегічним орієнтиром системних реформ в Україні.

З початком застосування Угоди з Україною, ЄС започаткував процес укладення нового типу угод про асоціацію з країнами-сусідами, які за своїм змістом охоплюватимуть максимально широке коло питань взаємного інтересу та пропонуватимуть поглиблену співпрацю на основі принципу обумовленості.

Угода є унікальним двостороннім документом, який виходить далеко за рамки угод про асоціацію, які були укладені ЄС свого часу з країнами Центральної та Східної Європи. Угоду можна розглядати як важливий крок на шляху наближення в перспективі до наступного етапу – укладення договору про вступ до ЄС. Угода за своїм обсягом і тематичним охопленням є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором з третьою країною, коли-небудь укладеним ЄС.

Під час п'ятнадцятого саміту Україна-ЄС (19 грудня 2011 р., м. Київ) лідери України та ЄС офіційно заявили про завершення переговорів щодо Угоди про асоціацію. 30 березня 2012 року у Брюсселі глави переговорних делегацій парафували Угоду. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС

відбувалося в два етапи. 21 березня 2014 р. під час позачергового саміту Україна – ЄС було підписано політичну частину Угоди та Заключний акт саміту.

На саміті також була зроблена заява, що зобов'язання України, які випливають зі статті 8 Угоди про асоціацію стосовно ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду 1998 р., будуть виконані після внесення відповідних змін до Конституції України.

27 червня 2014 р. у процесі засідання Ради ЄС Президентом України П. Порошенком та керівництвом Європейського Союзу і главами держав та урядів 28 держав – членів ЄС було підписано економічну частину Угоди.

16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. Українська сторона передала депозитарію ратифікаційні грамоти і завершила таким чином всі внутрішньодержавні процедури [30]

Одним з елементів співпраці є забезпечення розвитку інформаційного суспільства на користь приватних осіб і бізнесу через забезпечення загальнодоступності ІКТ та через кращу якість послуг за доступними цінами. Це також полегшить доступ до ринків послуг електронних комунікацій, що сприятиме конкуренції та надходженню інвестицій в цю галузь.

Імплементация національних стратегій інформаційного суспільства, розвиток всеохоплюючої нормативно-правової бази для електронних комунікацій та розширення участі України у дослідній діяльності ЄС у сфері ІКТ передбачає:

- свободу створення та надання послуг для юридичних осіб в межах ЄС та навпаки (режим внутрішнього ринку ЄС);
- безкоштовні транскордонні платежі, укладання контрактів та виставлення рахунків в електронній формі, захист прав користувачів;
- усунення регуляторних бар'єрів та відкриття онлайн-можливостей між ринками ЄС та України;
- конкуренцію для бізнесу та створення балансу між ціною та якістю для громадян;

– імплементацію національних стратегій інформаційного суспільства, поліпшення безпеки мереж та широкому використанню ІКТ приватними особами.

Для успішної співпраці України з ЄС необхідно адаптувати інформаційне законодавство України:

- ухвалений Закон України «Про електронні довірчі послуги»;
- ухвалений Закон України щодо внесення змін до Закону України «Про телекомунікації» у частині посилення незалежності та адміністративної спроможності національного регулятора;
- ухвалений Закон України «Про електронну комерцію»;
- Урядом за участі ключових зацікавлених сторін розроблено Стратегію інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС.

ЄК привітала прагнення України до гармонізації законодавства у цифровій сфері та підтримує подальше поглиблення і розширення співпраці у цифровій сфері, а також надає пропозиції щодо додаткових форм співробітництва з метою інтеграції у Єдиний цифровий ринок ЄС.

Ефективна реалізація інформаційної політики України у державах ЄС передбачала досягнення, принаймні, двох головних стратегічних завдань:

1) Активне долучення України до процесу побудови єдиного європейського інформаційного простору і подолання суттєвого дисбалансу між інформаційними просторами України та ЄС.

2) Формування сприятливого іміджу України в країнах ЄС з метою ефективної реалізації й захисту своїх національних інтересів. Одним з основних завдань на шляху приєднання України до процесу побудови єдиного європейського інформаційного простору стала адаптація законодавства до стандартів ЄС в інформаційній сфері.

Ці завдання частково реалізуються, не дивлячись на складний період, що розпочався для України 24 лютого 2022 р. повномасштабним вторгнення Російської Федерації на територію України.

У рамках реалізації розбудови інформаційного суспільства у 2020 р. стала реалізація комплексного державного сервісу «Держава в смартфоні», тобто Дія від слів Держава і Я. Це експериментальний проєкт концепції у сфері надання електронних адміністративних послуг. На сьогоднішній день даний застосунок використовують 17,4 мільйонів українців. Протягом 2021 р. більше одного мільйону українців отримали базові цифрові навички у форматі освітніх мінісеріалів.

Також відбулася трансформація економіки за допомогою розвитку ІКТ; відбулася легалізація віртуальних активів; розпочалося реформування ІТ-освіти в Україні.

Водночас 2022 р. продемонстрував слабкість інформаційної безпеки: кібератаки на держустанови; інформаційно-психологічний тиск на суспільство. Водночас українським інформаційним технологіям вдалося витримати тиск, навіть розробити та запустити нові інформаційні проєкти: так були створені чат-боти такі як ІТ-армія, «Ворог»

Україна отримала унікальний досвід використання технологій під час повномасштабної війни. Наприклад, успішно використовує штучний інтелект, щоб розпізнавати загиблих за фото; знаходить нові рішення для роботи важливих об'єктів за допомогою технології Starlink.

Співпраця України з ЄС передбачає спільне мирне та безпечне цифрове майбутнє, де всі функції та послуги автоматизовані, кількість аналогових чиновників скорочена, а державні установи ефективно працюють на аутсорсингу. Лише такий уряд здатен проводити швидкі та сміливі реформи для відновлення країни і швидкого розвитку.

Важливим питанням розвитку інформаційного суспільства є кібербезпека, адже у період з 2014 до 2022 р. Україна постійно перебуває під кібератаками з боку Російської Федерації. Під час повномасштабної війни вони стали більш інтенсивними. За майже три місяці щонайменше шість груп російських хакерів здійснили понад 430 кібератак. Саме тому Україна повинна думати і прагнути до безпечного цифрового майбутнього. [52]

Підтримка громадськістю вступу України до ЄС змінювалася відповідно до подій, які відбувалися на території України.

Дослідження проведене соціологічною службою Центру Разумкова з 5 по 9 березня 2021 р. показує, що 59% респондентів вважають, що Україні потрібно вступати до Європейського Союзу, 26% дотримуються протилежної точки зору. У випадку проведення референдуму стосовно вступу України до ЄС, 59% серед усіх опитаних (або 80% серед тих, хто має намір взяти участь у референдумі) проголосували би за вступ, і відповідно 26% і 17% – проти вступу. При цьому якщо серед прихильників вступу до ЄС 96% висловили намір взяти участь в такому референдумі, то серед противників – лише 46% (приблизно стільки ж, скільки і тих, хто не має наміру взяти в ньому участь – 47%).

Результати соціологічного дослідження, проведеного 17 лютого у 2022 р. соціологічною групою «Рейтинг», демонструють, що 68% відсотки українців підтримують ідею вступу до ЄС. Як зазначає група «Рейтинг» це найвищий показник з 2014 р. Проти вступу до ЄС виступає – 24 %. Найбільше прихильників інтеграції України з Заходом – в центральних та західних регіонах держави, найменше – на півдні та сході. Водночас щодо ЄС у східних регіонах України спостерігається паритет противників та прихильників, зазначають соціологи.

Результати опитування соціологічної групи «Рейтинг», проведеного 1 березня 2022 р, на шостий день війни Росії проти України Підтримка вступу України до Європейського Союзу та НАТО стала найвищою за всю історію опитувань: 86% підтримують приєднання України до ЄС, 76% - за вступ в НАТО.

У порівнянні з довоєнним періодом рівень підтримки вступу до ЄС та НАТО зріс більше ніж на 20 в.п. Позитивна динаміка відбулася за рахунок зростання підтримки вступу до західних структур серед населення Півдня та Сходу.

28 лютого 2022 р. керівництво країни підписало історичний документ – заявку на вступ до ЄС. Прагнення стати повноправним членом європейської сім'ї було

закріплене в українській Конституції за три роки до того. Весь цей час у ЄС заявляли, що Україна не відповідає стандартам організації. Однак після початку повномасштабної війни з РФ риторика європейських політиків зазнала змін, адже загроза військової агресії постала перед усім цивілізованим світом. Противники підтримки України піддалися жорсткій критиці.

9 травня 2022 р. українська сторона передала другу частину опитувача для отримання статусу кандидата на вступ до ЄС. Робота Єврокомісії щодо цього питання вже розпочалася, відповідь Україні планують дати у червні.

З військовою допомогою для України більшість європейських країн визначились швидко. Чехія, Польща, Словенія, Німеччина, Франція постачають збройним силам України озброєння, а сам Брюссель від початку повномасштабного вторгнення російських військ надав країнам-членам ЄС з так званого фонду миру 1,5 млрд євро на придбання для України засобів індивідуального захисту, а також військової техніки. Проте для отримання статусу кандидата, а потім і членства в Євросоюзі Україна має виконати чималу роботу.

Проте фінансову допомогу Україна від ЄС отримує і без статусу кандидата. 5 квітня 2022 р. було створено Фонд солідарності з Україною. Він поповнюватиметься за рахунок донорських внесків. ЄС також може створити систему патронажу – країни особисто допомагатимуть регіонам України, які постраждали від військової агресії Росії. Передбачено й виплату репарацій – заморожені та конфісковані активи російської та білоруської еліт мають бути передані на потреби України.

У ЄС також планують розглянути можливість створення Агентства з відновлення України, як це було у разі відновлення Західних Балкан. Орган може мати спільне управління з державами та установами, які надають донорську допомогу. [13]

З 16 березня 2022 р. Україна та Молдова стали частиною енергетичної системи континентальної Європи. Це означає, що електромережі України та Молдови приєднані до країн ЄС і між ними вільно може перетікати електроенергія. Президент України Володимир Зеленський заявив, що таким чином країна стала членом «енергетичного Євросоюзу». [54]

Європейська комісія розробила стратегічний план післявоєнного відновлення України під назвою «Відбудувати Україну» на сотні мільярдів євро. План вимагатиме від Києва боротися з корупцією та проводити реформи задля наближення до Європейського Союзу і майбутнього вступу країни до ЄС. [15]

У рамках культурної дипломатії ЄС пройшов під гаслом України: «Сьогоднішній День Європи сильно пов'язаний з Україною з двох причин: в Європі триває війна – напад росії на Україну, і друге – Україна є частиною Європи, і вона хоче, як ніколи раніше, стати частиною Євросоюзу», – заявив віцепрезидент організації «Vienna goes Europe» Дітмар Піхлер. [11]

Таким чином, інформаційна співпраця України з ЄС в умовах повномасштабної військової агресії передбачає формування цілого комплексу заходів, пов'язаних з діяльністю країни в економічній, політичній і технологічній сферах, спрямованих на інтеграцію України в європейський інформаційний простір шляхом забезпечення соціально-економічної модернізації на правах повноправного суб'єкта міжнародних відносин зі збереженням національної та культурної самобутності та територіальної цілісності.

ВИСНОВКИ

Виконавши завдання відповідно до поставленої мети, можна зробити такі висновки:

1. Сучасна інформаційна політика Європейського Союзу є позитивним процесом для зміцнення позицій ЄС в світі, оскільки Європа підтримує дотримання миру та свобод, права нації на самовираження, реалізацію спільної зовнішньої безпекової політики, формування системи європейського інформаційного простору.

2. Глобальні процеси впливають на національні та регіональні відносини. Саме тому Європейський Союз вбачає своїм завданням узагальнення позитивних та негативних моментів становлення інформаційного суспільства.

3. Європейська інтеграція стала не тільки політичним, але й інформаційним викликом. Щоб подолати проблеми взаємодії між громадянами Європи та ЄС, Європейська Комісія значно посилила свою увагу до проблем комунікації, а комунікаційна діяльність стала важливою складовою функціонування всіх європейських організацій і держав ЄС. Сьогодні Європейський Союз серйозно зацікавлений у покращенні свого іміджу та комунікаційного потенціалу як на загальносоюзному, так і на національному рівні.

4. Європейський Союз і Україна зміцнюють співпрацю щодо розвитку інформаційного суспільства в інтересах громадян і бізнесу через широкую доступність інформаційних та комунікаційних технологій, а також за рахунок поліпшення якості послуг за доступними цінами. Це сприяє покращенню доступу на ринки електронних комунікаційних послуг, таким чином заохочуючи конкуренцію та інвестиції в секторі.

5. Співпраця України та ЄС в інформаційній сфері має бути спрямована на реалізацію національної стратегії інформаційного суспільства, розвитку нормативно-правової бази в галузі електронних комунікацій і розширення участі України у наукових дослідженнях ЄС у галузі ІКТ. Співпраця повинна охоплювати такі напрямки як підвищення безпеки мереж і широке використання ІКТ громадянами, бізнесом та адміністраціями шляхом розробки місцевого контенту в інтернеті та впровадження онлайн-сервісів, зокрема, електронного бізнесу, електронного уряду, електронної охорони здоров'я та електронного навчання.

6. Просування спільних проектів для досліджень у галузі ІКТ у Рамковій програмі Європейської спільноти наукових досліджень і технологічного розвитку.

7. Можливі наслідки співпраці України та ЄС можна спрогнозувати такі:

– Для бізнесу. Компанії, що працюють у сфері ІКТ та на ринках електронних комунікаційних послуг мають виграти внаслідок вдосконалення практики регулювання таких ринків в Україні у відповідності до європейських норм.

Можна очікувати, що державна політика зазнає змін в сторону підтримки галузі ІКТ та відмову від встановлення штучних бар'єрів на ринку електронних телекомунікацій (наприклад, заборона виділення радіочастотного спектру для мобільного зв'язку нового покоління 3G/4G, що нині блокує розвиток цього ринку). Всі інші компанії мають отримати можливість підвищувати конкурентоздатність за рахунок широкого впровадження інноваційних програмних рішень та/або продуктів до практики менеджменту/виробництва та кращої доступності таких рішень/продуктів на місцевому ринку.

– Для домогосподарств. У результаті успішної імплементації норм цієї УА та створення конкурентних ринків ІКТ домогосподарства зможуть отримати доступ до інноваційних продуктів і послуг у сфері ІКТ та телекомунікацій, зокрема послуг ширококутного доступу до цифрового телебачення та інтернет за доступними цінами, а також ряду нових онлайн-сервісів, що дозволять скоротити час на комунікацію та покращити зручність для клієнтів сфері торгівлі, медицини, охорони здоров'я, публічної адміністрації тощо.

Для державного сектору. Співпраця з ЄС у сфері ІКТ та електронних комунікацій дозволить створити належну систему регулювання цих ринків, яка буде заохочувати конкуренцію та зростання інвестицій в ці інноваційні сектори економіки. Також в рамках запропонованої співпраці буде можливим налагодити ефективну співпрацю регулюючих органів в Україні і ЄС та розширити спільні наукові дослідження в вищезазначених сферах.

Додатково, розвиток сектору ІКТ створить можливості для застосування електронних технологій у сфері державного управління (на кшталт систем «електронного урядування»), підвищити прозорість державних органів та якість надання адміністративних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багатеренко А.О., Бакал К.В., Винокурова А.І. Проблеми та перспективи європейської інтеграції України. *Національний авіаційний університет*. 14 с. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/viewFile/5915/6665> (дата звернення: 06.05.2022).

2. Балицька Ю. А. Формування нової стратегії публічності в інформаційній діяльності ЄС. веб-сайт. URL: <http://en.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/03/Balytska.pdf> (дата звернення: 03.05.2022).
3. Бебик В. Інформаційне суспільство: політична енциклопедія. Київ, 2012. 299 с.
4. Белоусова Н.Б. Особливості реалізації стратегії інформаційного суспільства в Європейському Союзі *Проблеми міжнародних відносин* : зб.наук. праць. Київ, Вип. 6. С.45-54.
5. Білоусов О. С., Розвиток концепцій інформаційного суспільства: від формування теорії постіндустріалізму до сучасності. *Актуальні проблеми політики*. Київ, 2013. Вип. 49. С. 60-68. веб-сайт. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/567/Bilousov%20Rozvytok%20kontsep%20informats.pdf?sequence=1> (дата звернення: 02.05.2022).
6. Віткін Л. Розвиток електронного урядування та СУЯ за моделлю САФ в органах влади ЄС. *Системи управління*. Київ, 2010. Вип. 4. веб-сайт. URL: www.dssu.gov.ua/document/143017/Vitkin.pdf (дата звернення: 10.05.2022)..
7. Вступ України до ЄС: чи настав час для швидких і сміливих рішень? *Deutsche Welle* : веб-сайт. URL: <https://www.dw.com/uk/vstup-ukrainy-do-ies-chy-nastav-chas-dlia-shvydkykh-i-smilyvykh-rishen-a-61067965/a-61067965> (дата звернення: 08.05.2022).
8. Гладенко О.М. Європейська політична співпраця як прообраз спільної зовнішньої політики і політики безпеки Європейського Союзу. *Актуальні проблеми держави і права* : 2007 рік : зб. наук. праць. Вип. 34, Одеса, 2007. С. 81–86.
9. Гладенко О.М. Міждержавний та наднаціональний механізми прийняття рішень у правовій системі Європейського Союзу. *Правове життя сучасної України* : тези доп. 9-ї звітної наук. конф. Одеса : Фенікс, 2006. С. 215–217.
10. Гладенко О.М. Перспективи інтеграції України з Європейським Союзом у сфері зовнішньої політики й політики безпеки. *Порівняльно-правові дослідження*. № 1–2. Одеса. 2007. С. 312–316.

11. День Європи у Відні пройшов під знаком України. *Укрінформ* веб-сайт. URL:<https://armyinform.com.ua/2022/05/08/den-yevropy-u-vidni-projshov-pid-znakom-ukrayiny> (дата звернення: 09.06.2022).
12. Допомога ЄС Україні *European Commission* : веб-сайт. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine_uk (дата звернення: 03.05.2022).
13. Європейське майбутнє України – як партнери допомагають перемогти у війні та що в планах. *Україна – наш дім* : веб-сайт. URL: <https://kanal-dom.tv/uk/yevropejske-majbutnye-ukrayiny-yak-partnery-dopomagayut-peremogty-u-vijni-ta-shho-v-planah-video/>(дата звернення: 18.05.2022).
14. Європейський Союз є організацією, яка націлена на вирішення проблем своєї цільової аудиторії, з метою підвищення ступеню європейської єдності та ідентичності. *Україна – наш дім*: веб-сайт. URL: https://e-learning.iir.edu.ua/pluginfile.php/26416/mod_book/chapter/905/Pipchenko_N_pidruchnyk_WEB.pdf (дата звернення: 23.05.2022).
15. ЄС розробив план повоєнного відновлення України в обмін на реформи – ЗМІ. *Захід.Нет*: веб-сайт. URL: <https://zmina.info/news/yes-obmirkovuyue-nad-povoyennym-vidnovlennyam-ukrayiny-v-obmin-na-reformy-zmi/> (дата звернення: 23.05.2022).
16. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 лип. 2010 р. № 2411. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення: 09.05.2022).
17. Інтеграція України до ЄС: російський чинник. *Центр «Нова Європа»* : веб-сайт. URL: <http://neweurope.org.ua/media-post/integratsiya-ukrayiny-do-yes-rosijskyj-chynnyk/> (дата звернення: 15.05.2022).
18. Інформаційне суспільство. *Енциклопедія сучасної України*: веб-сайт. URL: <http://jure.in.ua/tema-2-informatsijne-suspilstvo>. (дата звернення: 05.05.2022).
19. Інформаційний простір: філософські аспекти формування поняття *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, Львів. 2011. С. 22-27.

20. Кадетова О.В. Угода про асоціацію України з Європейським Союзом в системі джерел права інтелектуальної власності: цивільно-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Приват. ВНЗ «Ун-т Короля Данила». Івано-Франківськ, 2018. 279 с.
21. Кайку М. Візії: як наука змінить XXI сторіччя. Львів : Літопис, 2004. С. 544
22. Карпчук Н.П. Міжнародна інформація та суспільні комунікації : навч. посіб. для студ. закл. вищ. освіти. Луцьк, 2018. С. 514
23. Кір'ян В. О. Правові засади розвитку інформаційного суспільства в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2013. С. 20 с.
24. Ковальова О.О. Українська політика щодо євроінтеграційних процесів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра політ.наук : 23.00.02 / Київ, 2004. 22 с.
25. Ковтун О. Інтеграційні процеси у Центрально-Східній Європі наприкінці ХХ – початку ХХІ століття. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Історія*. 2013. Вип. 1. С. 32-34.
26. Ляшенко О., Дацків І. Концептуальні засади формування інформаційної політики країни: світовий досвід. *Україна – Європа – Світ. Міжн. зб. наук. Пр. Сер.: Історія, міжнародні відносини*. 2015. Вип. 15. веб-сайт. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Liashenko_Oksana/Kontseptualni_zasady_formuvannia_informatsiinoi_polityky_krainy_svitovyi_dosvid/(дата звернення: 05.05.2022).
27. Макаренко А.Є. Європейська інформаційна політика. К, 2000. С. 368
28. Макаренко Є. А., Рижков М. М., Кучмій О. П., Фролова О. М. Міжнародна інформація: терміни і коментарі: навч. посіб. Вид. 2-ге, доповн. та переробл. Київ, 2016. – С. 212.
29. Палагнюк Ю.В. Державна євроінтеграційна політика України: теорія, методологія, механізми : монографія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 389 с.
30. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки, завдання та перспективи». *Аналітична записка*. веб-сайт. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1500/>(дата звернення: 10.05.2022).

31. Поведа О. Геополітичні виміри подальшого розширення ЄС. *Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики*. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Том II. Київ, 2020. С. 77-85.
32. Політична енциклопедія. / за ред. Ю. Левенець. Київ : Парламентське видавництво, 2011. 808 с
33. Представництво України при Європейському Союзі : веб-сайт. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/1/2633-relations> (дата звернення: 17.05.2022).
34. Пріоритети допомоги ЄС Україні: взаємовигідний рух назустріч. *Інститут економічних досліджень та політичних консультацій* : веб-сайт. URL: <http://www.ier.com.ua/ua/projects?pid=5840> (дата звернення: 18.05.2022).
35. Про Програму Європейського Союзу ERASMUS+ *National office Erasmus +* : веб-сайт. URL: <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/pro-prohramu.html> (дата звернення: 20.05.2022).
36. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України від 09.01.2007 № 537-V за ред. від 09.01.2007 // Відом. Верхов. Ради України. – 2007. – № 12. – С. 102.,
37. Сабан М.В. Переваги і недоліки інтеграції України до ЄС. *Буковинська державна фінансова академія*. URL: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67697.doc.htm (дата звернення: 18.05.2022).
38. Становлення і розвиток недержавних суб'єктів сектору безпеки України (система безпеки підприємництва). *Наукова доповідь*. Київ : НІСД, 2011, 85 с
39. Степанов В. Ю. Визначення поняття державної інформаційної політики. *Інвестиції: практика та досвід*. Вип. 21, 2012. С. 81–84.
40. Суходубова І.В. Особливості адаптації законодавства України у контексті її інтеграції у Європейський Союз. *Форум права*. 2013. Вип. 3. С. 639- 643.
41. Тодощук А.В. Україна в інтеграційних процесах: ризики та переваги. *Молодий вчений*. 2017. Вип. 5. С. 753-757. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_5_170 (дата звернення: 13.05.2022).

42. Тоффлер Е. Нова парадигма влади. Знання, багатство й сила. Харків : Акта, 2007. 688 с
43. У межах 23-го Саміту Україна – ЄС підписано низку документів, зокрема Угоду про Спільний авіаційний простір. *Офіційне інтернет-представництво Президента України* : веб-сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/news/u-mezhah-23-go-samitu-ukrayina-yes-pidpisano-nizku-dokumenti-71033> (дата звернення: 12.05.2022).
44. Угода між Україною та Європейським Співтовариством про наукове і технологічне співробітництво від 4 лип. 2002 р. № 994. веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_194#Text (дата звернення: 11.05.2022).
45. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 черв. 2014 р. № 984. веб-сайт. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 11.05.2022).
46. Угода про асоціацію Україна-ЄС набула чинності. *УКРІНФОРМ* : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2296693-ugoda-pro-asociaciu-ukrainaes-nabula-cinnosti.html> (дата звернення: 13.05.2022).
47. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 черв. 1994 р. № 998. веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text (дата звернення: 15.05.2022).
48. Україна на шляху до ЄС: оцінки, думки і сподівання громадян. *Разумков Центр* : веб-сайт. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/ukraina-na-shliakhu-do-yes-otsinky-dumky-i-spodivannia-hromadian> (дата звернення: 16.05.2022).
49. Україна – ЄС: шлях до політичної асоціації. *Центр Разумкова*. Київ. 2021. 120 с. веб-сайт. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_association.pdf (дата звернення: 16.05.2022).
50. Українці назвали головні перешкоди до євроінтеграції. *УКРІНФОРМ* : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2495901-ukraincinazvali-golovni-pereskodi-dla-evrointegracii.html> (дата звернення: 21.05.2022).

51. Федоришина О.О. Проблеми інтеграції України до Європейського Союзу. Ефективна економіка. 2012. Вип. 4. веб-сайт. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1103> (дата звернення: 16.05.2022).
52. Федоров М. Цифровізація України: до, під час та після повномасштабної війни *Вінницька обласна військова адміністрація* веб-сайт URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/05/27/7348844/> (дата звернення: 30.05.2022).
53. Чайковська В. Про пряму дію Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у правовій системі України. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2015. С. 109-113.
54. Що дасть Україні членство в «енергетичному ЄС» на тлі війни з Росією *ДВ* веб-сайт URL: <https://www.dw.com/uk/shcho-dast-ukraini-chlenstvo-v-enerhetychnomu-yes-na-tli-viiny-z-rosiieiu/a-61174908> (дата звернення: 30.05.2022).
55. Яковюк І. Адаптація і гармонізація законодавства в умовах інтеграції: проблема співвідношення. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. Вип. 4. С. 29-42. веб-сайт URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2012_4_5 (дата звернення: 10.05.2022).
56. Bruggemann M. Information policy and the public sphere: EU communications and the promises of dialogue and transparency. *Javnost-The Public*. Vol. 17. № 1. 2010. P. 5-22
57. Chaban N. The EU in the Eyes of Ukrainian General Public: potential for EU public diplomacy? 2013. P. 68-95. веб-сайт URL: <https://sciendo.com/es/article/10.2478/bjes-2013-0014> (дата звернення: 11.05.2022).
58. Delcour L. Beyond the Vilnius Summit: Challenges for Deeper EU Integration with Eastern Europe. *European Policy Centre Policy Brief*. 2013. 4 p. веб-сайт URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2445922 (дата звернення: 12.05.2022).
59. EU – Ukraine Association Agenda to prepare and facilitate the implementation of the Association Agreement. 2015. 58 p. веб-сайт URL: http://eeas.europa.eu/ukraine/docs/st06978_15_en.pdf (дата звернення: 12.05.2022).

60. eEurope 2005 // EUROPA. Summaries of EU веб-сайт URL: http://europa.eu/legislation_summaries/information_society/strategies/124226_en.htm. (дата звернення: 12.05.2022).
61. From objectives to results: the implementation of the EU-Ukraine Association Agreement as seen by stakeholders. *Report of the Ukrainian Side of the EU-Ukraine Civil Society Platform on the assessment of the implementation of certain provisions of the EU-Ukraine Association Agreement by Ukraine*. 2018. веб-сайт URL: <https://euneighbourseast.eu/news-and-stories/publications/from-objectives-to-results-the-implementation-of-the-eu-ukraine-association-agreement-as-seen-by-stakeholders/> (дата звернення: 13.05.2022).
62. Hamulczuk M., Sica E. Searching for market integration: Evidence from Ukrainian and European Union rapeseed markets. Vol. 87. 2019. веб-сайт URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0264837718319471> (дата звернення: 15.05.2022).
63. Harmonization of economic and legal mechanisms for deepening EU-Ukrainian relations. *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 5, № 1. 2019. P. 174-181. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/616> (дата звернення: 14.05.2022).
64. Horizon Europe. *European Commission* : веб-сайт. URL: https://ec.europa.eu/info/horizon-europe_en (дата звернення: 14.05.2022).
65. Kharazishvili Y. Strategic European Integration Scenarios of Ukrainian and Polish Research, Education and Innovation Spaces. *Virtual Economics*. Vol. 4. № 2. 2021. URL: <https://virtual-economics.eu/index.php/VE/article/view/104> (дата звернення: 08.05.2022).
66. Kubakh T., Demchyshak N. Strategic Orientation Of Innovative Activity Regulation: Ukraine And EU Integration Process. P. 307-318. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/83972/1/Kubakh_Innovative%20activity.pdf (дата звернення: 14.05.2022).
67. Overview of New Opportunities within EU-Funded Programme Erasmus+ 2021-2027 : веб-сайт. URL: <https://erasmusplus.org.ua/korysna-informatsiia/korysni>

materialy/category/1-materialy-informatsiinykh-dniv.html?download=595:erasmus-2021-2027-opportunities-ukr (дата звернення: 13.05.2022).

68. Programming of the European Neighbourhood Instrument (ENI) - 2014-2020. *Regional East Strategy Paper (2014-2020), Multiannual Indicative Programme (2014-2017)*. 25 p. URL: https://eeas.europa.eu/archives/docs/enp/pdf/financing-the-enp/regional_east_strategy_paper_2014_2020_and_multiannual_indicative_programme_2014_2017_en.pdf (дата звернення: 21.05.2022).

69. Regulation of the European Parliament and of the Council of 9 July 2008 setting out the requirements for accreditation and market surveillance relating to the marketing of products and repealing Regulation (EEC) No 339/93. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32008R0765> (дата звернення: 21.05.2022).

70. Roshko S. Problems and prospects of the European integration of Ukrainian economy. Krakow, Polska, 2018. P. 113-118. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/22246> (дата звернення: 15.05.2022).

71. The EU-Ukraine Association Agreement and Deep and Comprehensive Free Trade Area: A New Legal Instrument for EU Integration Without Membership by Guillaume Van der Loo. Boston/Leiden, 2016. 434 p.

72. Yakymenko Y. Ukraine on the path to the EU: citizens' opinions and hopes. *TEPSA Briefs*. 2018. 6 p. URL: http://www.tepsa.eu/wp-content/uploads/2018/10/Ukrainian_brief_finalversion.pdf (дата звернення: 21.05.2022).

ДОДАТКИ